

SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

Kancelář

čj. 3466/2012

UOHSP000XP8E

Číslo: 28-02-2012 D
DLE TEXTU

V Lucemburku dne 14/02/12

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
Tr. Kpt. Jaroše 7
CZ - 604 55 Brno

897126 CS

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce C-17/10
Toshiba Corporation a další
(Předkládající soud: Krajský soud v Brně - Česká republika)

Doručení rozsudku

Vedoucí kanceláře Soudního dvora si Vám dovoluje předat přiložený ověřený stejnopis rozsudku.

Pokud jsou již dostupné další jazykové verze, jsou přístupné na internetových stránkách Soudního dvora <http://www.curia.europa.eu>.

Manuela Ferreira
Manuela Ferreira
Vrchní rada

СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LA UNIÓN EUROPEA
SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE
DEN EUROPÆISKE UNIONS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPÄISCHEN UNION
EUROOPA LIIDU KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION
COUR DE JUSTICE DE L'UNION EUROPÉENNE
CÚIRT BHREITHIÚNAIS AN AONTAIS EORPAIGH
CORTE DI GIUSTIZIA DELL'UNIONE EUROPEA
EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA

LUXEMBOURG

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS
AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA
II.-QORTI TAL-GUSTIZZJA TAL-UNJONI EWROPEA
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DA UNIÃO EUROPEIA
CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE
SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE
SODIŠČE EVROPSKE UNIJE
EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIN
EUROPHISKA UNIONENS DOMSTOL

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

14. února 2012*

„Hospodářská soutěž – Kartel na území členského státu, který započal před přistoupením tohoto státu k Evropské unii – Mezinárodní kartel s účinky na území Unie a Evropského hospodářského prostoru – Článek 81 ES a článek 53 Dohody o EHP – Stíhání a trestání protiprávního jednání ve vztahu k období přede dnem přistoupení a po něm – Pokuty – Vymezení pravomoci a příslušnosti Komise a vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž – Uložení pokut Komisí a vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž – Zásada *ne bis in idem* – Nařízení (ES) č. 1/2003 – Článek 3 odst. 1 a čl. 11 odst. 6 – Důsledky přistoupení nového členského státu k Unii“

Ve věci C-17/10,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Krajského soudu v Brně (Česká republika) ze dne 11. prosince 2009, došlým Soudnímu dvoru dne 11. ledna 2010, v řízení

Toshiba Corporation,

T&D Holding, dříve Areva T&D Holding SA,

Alstom Grid SAS, dříve Areva T&D SAS,

Alstom Grid AG, dříve Areva T&D AG,

Mitsubishi Electric Corp.,

Alstom,

Fuji Electric Holdings Co. Ltd,

Fuji Electric Systems Co. Ltd,

* Jednací jazyk: čeština.

Sb. rozh.

Siemens Transmission & Distribution SA,
Siemens AG Österreich,
VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG,
Siemens AG,
Hitachi Ltd,
Hitachi Europe Ltd,
Japan AE Power Systems Corp.,
Nuova Magrini Galileo SpA,

proti

Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, J. Malenovský a U. Lõhmus, předsedové senátů, A. Rosas (zpravodaj), A. Borg Barthet, M. Ilešič, A. Arabadžev, C. Toader a J.-J. Kasel, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: K. Sztranc-Sławiczek, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 7. června 2011,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Toshiba Corporation I. Jandou, advokátem, a J. MacLennan, solicitor,
- za Mitsubishi Electric Corp. A. Césarem a M. Abrahamem, advokáty,
- za Alstom M. Dubovským a M. Nulíčkem, advokáty, J. Derennem, avocat, K. Wilson, solicitor, a G. Dolarou, advocate,
- za Fuji Electric Holdings Co. Ltd a Fuji Electric Systems Co. Ltd V. Glatzovou, advokátkou,
- za Siemens Transmission & Distribution SA, Siemens AG Österreich a VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG M. Nedelkou, advokátem,

- za Siemens AG M. Nedelkou, advokátem,
- za Hitachi Ltd, Hitachi Europe Ltd a Japan AE Power Systems Corp. M. Touškou a I. Halamovou Dobíškovou, advokáty, M. Reynoldsem a P. J. Mansfieldem, solicitors, W. Devroem, advocaat, N. Greenem, QC, a S. Singlou, barrister,
- za Nuova Magrini Galileo SpA M. Nedelkou, advokátem,
- za Úřad pro ochranu hospodářské soutěže M. Vrábem, jako zmocněncem,
- za českou vládu M. Smolkem, jako zmocněncem,
- za Irsko D. O’Haganem, jako zmocněncem, ve spolupráci s S. Kingston, barrister,
- za španělskou vládu S. Centeno Huerta a J. M. Rodríguez Cárcamem, jako zmocněnci,
- za polskou vládu M. Szpunarem a K. Zawisza, jako zmocněnci,
- za slovenskou vládu B. Ricziovou, jako zmocněnkyní,
- za Evropskou komisi F. Castillem de la Torre, N. Khanem, K. Walkerovou a P. Němečkovou, jako zmocněnci,
- za Kontrolní úřad ESVO X. Lewisem a O. Einarssonem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 8. září 2011,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 81 ES, nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205), zejména jeho čl. 3 odst. 1 a čl. 11 odst. 6, jakož i bodu 51 oznámení Komise o spolupráci v rámci sítě orgánů pro hospodářskou soutěž (Úř. věst. 2004, C 101, s. 43, dále jen „oznámení Komise“).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi různými podniky a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže ve věci rozhodnutí tohoto orgánu, kterým jim byly uloženy pokuty za porušení českého práva hospodářské soutěže.

Právní rámec*Unijní právo*

- 3 Článek 2 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie (Úř. věst. 2003, L 236, s. 33; dále jen „Akt o přistoupení“), zní:

„Ode dne přistoupení se ustanovení původních smluv a aktů přijatých orgány [...] přede dnem přistoupení stávají závaznými pro nové členské státy a uplatňují se v těchto státech za podmínek stanovených v uvedených smlouvách a v tomto aktu.“

- 4 Článek 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L 1, s. 3; Zvl. vyd. 11/52, s. 3; dále jen „Dohoda o EHP“) zakazuje kartelové dohody za stejných podmínek, jako jsou podmínky podle článku 81 ES, a jeho oblast působnosti zahrnuje celý Evropský hospodářský prostor (EHP).

- 5 Osmý bod odůvodnění nařízení č. 1/2003 uvádí:

„Aby bylo zajištěno účinné prosazování pravidel hospodářské soutěže Společenství a řádné fungování mechanismů spolupráce podle tohoto nařízení, je nezbytné zavázat orgány pro hospodářskou soutěž a soudy členských států, aby používaly též články 81 [ES] a 82 [ES] v případě, že použijí vnitrostátní právní předpisy o hospodářské soutěži na dohody a jednání, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy. Aby byly vytvořeny rovné podmínky pro dohody, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě na vnitřním trhu, je rovněž třeba v souladu s čl. 83 odst. 2 písm. e) [ES] určit vztah mezi vnitrostátními právními předpisy a právními předpisy Společenství o hospodářské soutěži. [...]“

- 6 Devátý bod odůvodnění nařízení č. 1/2003 uvádí:

„Články 81 [ES] a 82 [ES] mají za cíl ochranu hospodářské soutěže na trhu. Toto nařízení, které se přijímá za účelem provádění uvedených ustanovení Smlouvy, nebrání členským státům, aby na svém území uplatňovaly vnitrostátní právní předpisy, které chrání jiné oprávněné zájmy, pokud jsou takové právní předpisy v souladu s obecnými zásadami a jinými ustanoveními práva Společenství. V míře, v níž takové vnitrostátní právní předpisy sledují především jiný cíl než ochranu hospodářské soutěže na trhu, mohou orgány pro hospodářskou soutěž a soudy členských států takové právní předpisy na svém území používat. [...]“

- 7 Sedmnáctý bod odůvodnění nařízení č. 1/2003 zní:

„Mají-li být pravidla hospodářské soutěže používána jednotně [soudržně] a má-li být současně síť spravována optimálně, je důležité zachovat pravidlo, že orgány pro hospodářskou soutěž členských států ztrácejí bez dalšího pravomoc [příslušnost] v případě, kdy Komise zahájí vlastní řízení. [...]“

8 Osmnáctý bod odůvodnění téhož nařízení uvádí:

„K zajištění optimálního rozdělení případů mezi orgány v síti by mělo být stanoveno obecné pravidlo umožňující orgánu pro hospodářskou soutěž pozastavit [přerušit] nebo ukončit řízení s odůvodněním, že se případem zabývá nebo již zabýval jiný orgán, s cílem, aby každý případ řešil pouze jeden orgán. [...]“

9 Třicátý sedmý bod odůvodnění nařízení č. 1/2003, který je věnován ochraně základních práv, uvádí:

„Toto nařízení dodržuje základní práva a je v souladu se zásadami uznávanými zejména Chartou [Listinou] základních práv Evropské unie [dále jen ‚Listina‘]. Toto nařízení by proto mělo být vykládáno a používáno s ohledem na tato práva a zásady.“

10 Článek 3 nařízení č. 1/2003 upravuje „vztah mezi [článkem 81 ES] [...] a vnitrostátními právními předpisy o hospodářské soutěži“ následovně:

„1. Pokud orgány pro hospodářskou soutěž členských států nebo vnitrostátní soudy použijí vnitrostátní právní předpisy o hospodářské soutěži na dohody, rozhodnutí sdružení podniků nebo jednání ve vzájemné shodě ve smyslu čl. 81 odst. 1 [ES], které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu uvedeného ustanovení, použijí také článek 81 [ES] na takové dohody, rozhodnutí nebo jednání ve vzájemné shodě. [...]“

2. Použití vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži nesmí vést k zákazu dohod, rozhodnutí sdružení podniků nebo jednání ve vzájemné shodě, které mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy, ale které neomezují hospodářskou soutěž ve smyslu čl. 81 odst. 1 [ES], nebo které splňují podmínky čl. 81 odst. 3 [ES], nebo na které se vztahuje nařízení o použití čl. 81 odst. 3 [ES]. Toto nařízení nebrání členským státům přijmout a uplatňovat na svém území přísnější vnitrostátní právní předpisy, které zakazují nebo postihují jednostranná jednání podniků.

3. Aniž jsou dotčeny obecné zásady a ostatní ustanovení práva Společenství, odstavce 1 a 2 se nepoužijí, pokud orgány pro hospodářskou soutěž a soudy členských států uplatňují vnitrostátní právní předpisy o kontrole fúzí, a rovněž nebrání použití ustanovení vnitrostátních právních předpisů, které sledují převážně jiný cíl než články 81 [ES] a 82 [ES].“

- 11 Článek 11 nařízení č. 1/2003, nadepsaný „Spolupráce mezi Komisí a orgány pro hospodářskou soutěž členských států“, kromě toho ve svém odstavci 6 první větě stanoví následující pravidlo:

„Zahájením řízení ze strany Komise za účelem přijetí rozhodnutí podle kapitoly III ztrácejí orgány pro hospodářskou soutěž členských států příslušnost používat články 81 [ES] a 82 [ES].“

- 12 Článek 13 nařízení č. 1/2003, nadepsaný „Přerušeni nebo ukončení řízení“, stanoví:

„1. Pokud orgány pro hospodářskou soutěž dvou nebo více členských států obdržely stížnost nebo jednájí z vlastního podnětu podle článků 81 [ES] nebo 82 [ES] proti stejné dohodě, rozhodnutí sdružení nebo stejným jednáním, je skutečnost, že se případem zabývá jeden orgán, pro ostatní orgány dostatečným důvodem k přerušeni vlastního řízení nebo k zamítnutí stížnosti. Komise může rovněž zamítnout stížnost z důvodu, že se případem zabývá orgán pro hospodářskou soutěž některého členského státu.

2. Pokud orgán pro hospodářskou soutěž členského státu nebo Komise obdrží stížnost proti dohodě, rozhodnutí sdružení nebo jednáním, kterou už řešil jiný orgán pro hospodářskou soutěž, může ji zamítnout.“

- 13 Článek 16 nařízení č. 1/2003, nadepsaný „Jednotné uplatňování práva hospodářské soutěže Společenství“, ve svém odstavci 2 stanoví:

„Pokud orgány pro hospodářskou soutěž členských států rozhodují o dohodách, rozhodnutích nebo jednáních podle článků 81 [ES] nebo 82 [ES], které jsou již předmětem rozhodnutí Komise, nemohou rozhodnout v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí.“

- 14 Na základě čl. 45 odst. 2 nabylo nařízení č. 1/2003 účinnosti ke dni 1. května 2004.

- 15 Oznámení Komise zejména obsahuje pod nadpisem „3.2 Zahájení řízení Komisí podle čl. 11 odst. 6 nařízení Rady“ (*citace z uvedeného oznámení použité v textu tohoto rozsudku jsou neoficiálním překladem*) následující upřesnění:

„[...]

51. Podle čl. 11 odst. 6 nařízení [č. 1/2003] zahájením řízení ze strany Komise za účelem přijetí rozhodnutí podle nařízení [č. 1/2003] ztrácejí orgány pro hospodářskou soutěž členských států příslušnost používat články 81 [ES] a 82 [ES]. To znamená, že jakmile Komise zahájí řízení, nemohou vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž postupovat na témže právním základě proti téže dohodě (týmž dohodám) nebo témuž jednání (týmž jednáním) téhož podniku (týchž podniků) na témže relevantním zeměpisném a výrobním trhu.

[...]

53. Může dojít ke dvěma situacím. Zaprvé, zahájila-li Komise jako první orgán pro hospodářskou soutěž řízení za účelem přijetí rozhodnutí podle nařízení [č. 1/2003], vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž se tímto případem již nemohou zabývat. Článek 11 odst. 6 nařízení [č. 1/2003] stanoví, že zahájením řízení ze strany Komise ztrácejí vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž příslušnost zahájit řízení podle článků 81 [ES] a 82 [ES] proti týmž dohodám nebo jednáním téhož podniku (týchž podniků) na témže relevantním zeměpisném a výrobním trhu.

[...]“

Vnitrostátní právo

- 16 Příslušným ustanovením českého práva je § 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže. Toto ustanovení bylo s účinností do 30. června 2001 obsaženo v zákoně č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů, a s účinností od 1. července 2001 v zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.
- 17 V souladu s § 3 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže, ve znění účinném do 30. června 2001, platilo:

„1. Veškeré dohody mezi soutěžiteli, rozhodnutí sdružení podnikatelů a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě [...], které vedou nebo mohou vést k narušení hospodářské soutěže na trhu zboží, jsou zakázané a neplatné, pokud tento nebo zvláštní zákon nestanoví jinak nebo pokud ministerstvo pro hospodářskou soutěž [...] nepovolilo výjimku.“
- 18 Zákaz dohod a jednání omezujících hospodářskou soutěž zakotvený v § 3 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., který ke dni 1. července 2001 nahradil zákon č. 63/1991 Sb., zůstal v převážné míře beze změn.

Skutkový stav, správní řízení a spor v původním řízení

- 19 Projednávaná věc se týká kartelové dohody celosvětového rozsahu na trhu plynem izolovaných spínacích ústrojí (dále jen „PISÚ“), které se během různých období mezi lety 1988 a 2004 účastnilo několik evropských a japonských podniků z odvětví elektrotechniky. Jak Komise, tak i Úřad pro ochranu hospodářské soutěže se v letech 2006 a 2007 zabývaly určitými aspekty tohoto případu a uložily dotčeným podnikům pokuty.

Správní řízení na úrovni Unie

- 20 Podle informací uvedených v předkládacím rozhodnutí zaslala Komise dne 30. září 2004 Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže dopis, kterým jej informovala, že zvažuje zahájení řízení ve věci kartelové dohody na trhu PISÚ. Komise v tomto dopise uvedla, že k převážné části posuzovaného protisoutěžního jednání došlo před 1. květnem 2004 a že vzhledem k obtížím, které by představovalo uložení pokuty pouze ve vztahu k několika posledním dnům tohoto jednání (od 1. května 2004 do 11. května 2004), bude řízení před Komisí zahrnovat pouze aktivity kartelu na území Evropské unie před jejím rozšířením dne 1. května 2004. Podle Komise tedy bylo nepravděpodobné, že by z její strany bylo vedeno řízení ve vztahu k České republice.
- 21 Komise zahájila řízení směřující k uložení pokut dne 20. dubna 2006 na základě článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP ve spojení s nařízením č. 1/2003. Toto řízení, jemuž předcházela žádost o shovívavost a kontroly provedené během roku 2004 v prostorách několika podniků, které se účastnily uvedené kartelové dohody, bylo vedeno proti celkem 20 právnickým osobám, mezi nimiž byla i společnost Toshiba Corporation a ostatní žalobkyně v původním řízení.
- 22 V bodech 2 a 3 odůvodnění rozhodnutí Komise ze dne 24. ledna 2007 týkajícího se řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/F/38.899 – Plynem izolované spínací přístroje [Plynem izolovaná spínací ústrojí]) (dále jen „rozhodnutí Komise“), kterým bylo ukončeno dané řízení, Komise uvádí, že dotčená kartelová dohoda představovala v období od 15. dubna 1988 do 11. května 2004 jediné a trvající porušení článku 81 ES a v období od 1. ledna 1994 i jediné a trvající porušení článku 53 Dohody o EHP na území EHP, přičemž jednotlivé zúčastněné podniky se tohoto protiprávního jednání účastnily během různě dlouhých období. Komise v části 6.6.2 tohoto rozhodnutí stanovila 11. květen 2004 jako den, k němuž byla tato kartelová dohoda ukončena, s odkazem na den, kdy se konala poslední Komisi známá pracovní schůzka, která byla ukončena poté, co zástupci společnosti Siemens AG informovali ostatní účastníky uvedené kartelové dohody, že Komise uvedeného dne provedla neohlášené kontroly.
- 23 Podle zjištění uvedených v bodech 2, 3, 218 a 248 odůvodnění rozhodnutí Komise se jednalo o složitou kartelovou dohodu celosvětového rozsahu, s výjimkou Spojených států a Kanady, s účinky na území Unie a EHP, v jejímž rámci si dotčené podniky mimo jiné vyměňovaly citlivé informace o dotčeném trhu, vzájemně si mezi sebou rozdělily trhy, uzavřely dohody o cenách a ukončily svoji spolupráci s podniky, které nebyly účastníky této kartelové dohody.
- 24 S výjimkou jednoho podniku, společnosti ABB Ltd, na nějž se vztahoval program shovívavosti Komise, byly všem účastnicím řízení, mezi nimiž jsou i všechny žalobkyně v původním řízení, uloženy pokuty v celkové výši překračující 750

milionů eur. Nejvyšší individuální pokuta ve výši překračující 396 milionů eur byla uložena společnosti Siemens AG.

Správní řízení na vnitrostátní úrovni

- 25 Dne 2. srpna 2006 zahájil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže řízení pro porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže ve věci účastníků kartelové dohody dotčené v původním řízení. Dne 9. února 2007 vydal první rozhodnutí, proti němuž žalobkyně v původním řízení podaly opravný prostředek ve správním řízení (rozklad). Na základě tohoto rozkladu předseda Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže rozhodnutím ze dne 26. dubna 2007 předchozí rozhodnutí změnil.
- 26 V tomto rozhodnutí ze dne 26. dubna 2007 uvedený orgán vyslovil, že se ABB Management Services Ltd (právní nástupkyně společnosti ABB Power Technologies Management Ltd), ABB Switzerland Ltd, ABB Ltd, Alstom, Areva T&D SA, Fuji Electric Holdings Co. Ltd, Fuji Electric Systems Co. Ltd, Hitachi Ltd, Hitachi Europe Ltd, Mitsubishi Electric Corp., Toshiba Corporation, Schneider Electric SA, Siemens AG, Siemens AG Österreich (právní nástupkyně společností VA Technologie AG a VA Tech T&D GmbH), VA Tech Transmission & Distribution GmbH & Co. KEG, Siemens Transmission and Distribution Ltd (dříve VA Tech Transmission & Distribution Ltd) a Nuova Magrini Galileo SpA dopustily kartelového jednání, které se projevilo na území České republiky. Tím měli tito soutěžitelé porušit v době do 30. června 2001 zákaz obsažený v § 3 odst. 1 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů, a v době od 1. července 2001 do 3. března 2004 zákaz stanovený v § 3 odst. 1 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Tyto podniky tak měly jednat v rozporu se zákonem o ochraně hospodářské soutěže v období do 3. března 2004.
- 27 Jako den ukončení protiprávního jednání určil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže poslední den, k němuž bylo možno vztáhnout důkaz o existenci tohoto protiprávního jednání, totiž 3. březen 2004, kdy byla zaznamenána poslední komunikace prostřednictvím elektronické pošty dokládající existenci vazeb mezi účastníky kartelové dohody dotčené v původním řízení. Podle informací poskytnutých na jednání zmocněncem České republiky a zástupcem Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže vychází české právo hospodářské soutěže pro určení okamžiku ukončení kartelové dohody z jiných posuzovacích kritérií, než jsou kritéria, z nichž vycházela Komise.
- 28 S výjimkou podniku, v jehož prospěch byla uplatněna opatření shovívavosti stanovená vnitrostátním právem, byly všem podnikům dotčeným v řízení zahájeném na vnitrostátní úrovni uloženy pokuty.

Řízení před českými soudy

- 29 Žalobkyně v původním řízení podaly proti rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže žalobu ke Krajskému soudu v Brně. Mimo jiné namítaly, že tento orgán zkrátil trvání kartelu dotčeného v původním řízení, jehož ukončení záměrně posunul do období před přistoupením České republiky k Unii, a tím odůvodňoval použitelnost zákona o ochraně hospodářské soutěže. Podle uvedených žalobkyň z čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 vyplývá, že uvedený orgán již nebyl příslušný k vedení řízení na vnitrostátní úrovni, neboť v téže věci již zahájila řízení na evropské úrovni Komise. Na tomto základě dospěly k závěru, že řízení zahájené na vnitrostátní úrovni je v rozporu se zásadou nepřípustnosti dvojího trestního stíhání nebo trestání (*ne bis in idem*), která zakazuje kumulaci sankcí.
- 30 Rozsudkem ze dne 25. června 2008 zrušil Krajský soud v Brně rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ze dne 26. dubna 2007, jakož i původní rozhodnutí přijaté dne 9. února 2007.
- 31 Krajský soud v Brně měl za to, že jednání žalobkyň v původním řízení představovalo jediný a trvající správní delikt, a vycházejí z rozhodnutí Komise dospěl k závěru, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže měl nesprávně za to, že protiprávní jednání bylo ukončeno dne 3. března 2004. Toto jednání podle něj trvalo do 11. května 2004, tedy do doby po přistoupení České republiky k Unii a po nabytí účinnosti nařízení č. 1/2003. Je tedy třeba mít za to, že k němu došlo za účinnosti nové právní úpravy, totiž článku 81 ES a nařízení č. 1/2003. Vzhledem k tomu, že Komise již ve věci „celosvětového kartelu“ dotčeného v původním řízení zahájila řízení podle článku 81 ES a uložila sankce, bylo další řízení v téže věci porušením zásady *ne bis in idem*. Krajský soud v Brně měl dále za to, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže podle čl. 11 odst. 6 první věty nařízení č. 1/2003 ztratil příslušnost se tímto jednáním ve vztahu k článku 81 ES zabývat.
- 32 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže podal proti rozsudku Krajského soudu v Brně kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. Nadále se považuje za příslušný vést řízení proti žalobkyním v původním řízení z důvodu jejich jednání přede dnem přistoupení České republiky k Unii, neboť Komise až do tohoto dne nemohla postihovat protiprávní jednání ve vztahu k tomuto státu. Podle tohoto orgánu nepředstavuje sankcionování celosvětového kartelu v rámci různých jurisdikcí porušení zásady *ne bis in idem*. Uvedený orgán tvrdí, že on a Komise se zabývaly teritoriálně jinými následky této kartelové dohody. Judikatura Soudního dvora vycházející z rozsudku ze dne 13. února 1969, Wilhelm a další (14/68, Recueil, s. 1), navíc připouští souběžné použití unijního a vnitrostátního práva hospodářské soutěže.
- 33 Rozsudkem ze dne 10. dubna 2009 Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Brně zrušil.

- 34 Podle názoru Nejvyššího správního soudu Krajský soud v Brně nesprávně posoudil účast dotčených podniků na kartelové dohodě jako jeden trvajících deliktů. Podle prvně uvedeného soudu je třeba připustit existenci dvou různých deliktů, přičemž den přistoupení České republiky k Unii byl v tomto ohledu rozhodujícím okamžikem z důvodu změny jurisdikce, která v jeho důsledku nastala. Do okamžiku tohoto přistoupení podléhala podle uvedeného soudu kartelová dohoda uplatňovaná na území České republiky výlučně vnitrostátní jurisdikci a mohla být postihována výlučně na základě vnitrostátního práva. Nejvyšší správní soud tedy vrátil věc Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.
- 35 Krajský soud v Brně uvádí, že přestože je podle § 110 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu, považuje nicméně za nezbytné vyjasnit některé otázky unijního práva týkající se jednak přistoupení České republiky k Unii dne 1. května 2004, jednak nabytí účinnosti nařízení č. 1/2003.
- 36 Za těchto podmínek se Krajský soud v Brně rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Je třeba vykládat článek 81 [ES] (nyní článek 101 [SFEU]) a nařízení [č. 1/2003] tak, že tyto předpisy je třeba aplikovat (v řízení zahájeném po 1. květnu 2004) na celou dobu trvání kartelu, který na území České republiky započal před jejím vstupem do Evropské unie (tj. před 1. květnem 2004) a pokračoval a byl ukončen po vstupu České republiky do Evropské unie?
- 2) Je třeba čl. 11 odst. 6 ve spojení s čl. 3 odst. 1 a sedmnáctým bodem odůvodnění nařízení [č. 1/2003], s bodem 51 oznámení Komise [...], se zásadou *ne bis in idem* vyplývající z [...] Listiny [...] a s obecnými zásadami evropského práva vykládat tak, že zahájí-li Komise po 1. květnu 2004 řízení pro porušení článku 81 [ES] a ve věci samé rozhodne:
- a) ztrácejí orgány pro hospodářskou soutěž členských států bez dalšího pravomoc zabývat se tímž jednáním jednou provždy?
- b) ztrácejí orgány pro hospodářskou soutěž členských států pravomoc aplikovat na totéž jednání předpisy vnitrostátního práva obsahující obdobnou právní úpravu jako článek 81 [ES] [...]?“

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

- 37 Ke znění otázek položených předkládajícím soudem je třeba učinit následující poznámky. První otázka, jejímž cílem je určit právo použitelné na účinky kartelové dohody dotčené v původním řízení na území České republiky, zmiňuje

řízení zahájené po přistoupení České republiky k Unii dne 1. května 2004 v souvislosti s kartelem, který na území tohoto státu započal před tímto dnem, dále pokračoval a byl ukončen až po tomto dni. Druhá otázka se týká dopadu skutečnosti, že Komise přijala rozhodnutí, jímž se ukládá sankce za protisoutěžní jednání, na možnost vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž zahájit nebo vést řízení ve vztahu k „témuž jednání“.

- 38 Způsob, jakým jsou formulovány položené otázky, lze vysvětlit předpokladem předkládajícího soudu, že je třeba na kartelovou dohodu na trhu PISÚ dotčenou v původním řízení nahlížet jako na jediné a trvající protiprávní jednání, které bylo ukončeno až po přistoupení České republiky k Unii, a posoudit toto protisoutěžní jednání v jeho celku z hlediska právní úpravy platné ke dni, kdy bylo ukončeno, totiž článku 81 ES a nařízení č. 1/2003.
- 39 V tomto kontextu předkládající soud stejně jako žalobkyně v původním řízení vychází z rozhodnutí Komise a má za to, že Komise dotčené společnosti postihla rovněž za jejich jednání ve vztahu k České republice, takže Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nebyl po přistoupení České republiky k Unii a nabytí účinnosti nařízení č. 1/2003 příslušný stíhat a postihovat účinky kartelové dohody na uvedeném území, a to ani ve vztahu k období před tímto přistoupením.
- 40 V předkládacím rozhodnutí je přitom uvedeno, že Komise dne 30. září 2004 informovala Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, že zvažuje zahájení řízení ve věci kartelové dohody na trhu PISÚ dotčené v původním řízení, a dále uvedla, že k převážné části posuzovaného protisoutěžního jednání došlo před 1. květnem 2004 a že řízení, které zahájila, bude zahrnovat pouze aktivity kartelu na území Unie před jejím rozšířením dne 1. května 2004.
- 41 Navíc Komise ve svém písemném vyjádření zdůraznila, že výklad rozsahu působnosti jejího rozhodnutí obsažený v bodě 29 předkládacího rozhodnutí je nepřesný a že její rozhodnutí nepostihuje účinky kartelového jednání na území České republiky před 1. květnem 2004.
- 42 Konečně, ze samotných údajů uváděných předkládajícím soudem vyplývá, že rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže dotčené v původním řízení zohledňuje výlučně protisoutěžní účinky kartelové dohody mezi dotčenými podniky na území České republiky před 1. květnem 2004. Toto rozhodnutí se tedy týká pouze období před přistoupením České republiky k Unii.
- 43 Předběžné otázky je třeba přezkoumat s ohledem na tyto úvodní poznámky.

K první otázce

- 44 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být ustanovení článku 81 ES a čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1/2003 vykládána v tom smyslu, že mohou být v řízení zahájeném po 1. květnu 2004 použita na kartelovou dohodu, jež

- vyvolala účinky v obdobích před 1. květnem 2004 na území členského státu, který přistoupil k Unii k tomuto dni.
- 45 V tomto ohledu je třeba připomenout, že při výkladu a použití článku 81 ES a nařízení č. 1/2003 je třeba přihlížet ke zvláštní situaci státu, jako například České republiky, který se stal členem Unie s účinností ke dni 1. května 2004 [v souvislosti se směrnicí Rady 69/335/EHS ze dne 17. července 1969 o nepřímých daních z kapitálových vkladů (Úř. věst. L 249, s. 25; Zvl. vyd. 09/01, s. 11) viz rozsudky ze dne 21. června 2007, *Optimus – Telecomunicações*, C-366/05, Sb. rozh. s. I-4985, bod 25, a ze dne 12. listopadu 2009, *Elektrownia Pątnów II*, C-441/08, Sb. rozh. s. I-10799, bod 30].
- 46 Podle článku 2 Aktu o přistoupení se ustanovení původních smluv a aktů přijatých orgány a Evropskou centrální bankou přede dnem přistoupení stávají závaznými pro nové členské státy ode dne přistoupení, tedy od 1. května 2004, a uplatňují se v těchto státech za podmínek stanovených v uvedených smlouvách a v Aktu o přistoupení.
- 47 Podle ustálené judikatury se procesní normy obecně považují za použitelné na všechny spory probíhající v okamžiku nabytí jejich účinnosti, na rozdíl od hmotněprávních norem, které jsou obvykle vykládány tak, že se v zásadě nevztahují na situace existující před nabytím jejich účinnosti (viz rozsudky ze dne 12. listopadu 1981, *Meridionale Industria Salumi* a další, 212/80 až 217/80, Recueil, s. 2735, bod 9; ze dne 6. července 1993, *CT Control (Rotterdam)* a *JCT Benelux v. Komise*, C-121/91 a C-122/91, Recueil, s. I-3873, bod 22; ze dne 23. února 2006, *Molenbergnatie*, C-201/04, Sb. rozh. s. I-2049, bod 31, jakož i ze dne 14. února 2008, *Varec*, C-450/06, Sb. rozh. s. I-581, bod 27).
- 48 Nařízení č. 1/2003 obsahuje procesní i hmotněprávní ustanovení.
- 49 Jak uvedla generální advokátka v bodě 43 svého stanoviska, čl. 3 odst. 1 uvedeného nařízení obsahuje stejně jako článek 81 ES materiálně právní normy, podle nichž mají orgány pro hospodářskou soutěž posuzovat dohody mezi podniky, a které tedy představují hmotněprávní normy unijního práva.
- 50 Takovéto hmotněprávní normy v zásadě nesmí být použity se zpětnou účinností, a to bez ohledu na příznivé či nepříznivé účinky, které by takové použití mohlo mít pro dotčené osoby. Zásada právní jistoty totiž vyžaduje, aby každá skutková situace byla obvykle posuzována, pokud není výslovně stanoveno jinak, ve světle právních norem účinných v době, kdy k této situaci došlo (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *Bavaria*, C-120/08, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, body 40 a 41).
- 51 Z ustálené judikatury vyplývá, že za účelem zajištění dodržování zásady právní jistoty a zásady ochrany legitimního očekávání musejí být hmotněprávní normy unijního práva vykládány tak, že se vztahují na situace existující před nabytím jejich účinnosti pouze tehdy, pokud z jejich znění, účelu nebo systematiky jasně

vyplývá, že jim takový účinek musí být přiznán (viz rozsudek ze dne 24. března 2011, *ISD Polska a další v. Komise*, C-369/09 P, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 98 a citovaná judikatura).

- 52 V projednávané věci však ani znění, ani účel, ani systematika článku 81 ES, článku 3 nařízení č. 1/2003 nebo Aktu o přistoupení neobsahují žádné jasné indicie ve prospěch použití těchto dvou ustanovení se zpětnou účinností.
- 53 Tato zjištění nejsou vyvrácena argumenty předloženými žalobkyněmi v původním řízení.
- 54 Zaprvé se některé žalobkyně v původním řízení snaží vyvozovat argument z bodů 62 a 63 rozsudku ze dne 17. října 1989, *Dow Chemical Ibérica a další v. Komise* (97/87 až 99/87, Recueil, s. 3165), za účelem tvrzení, že použitelnost čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1/2003 v projednávané věci nemůže být omezena pouze na protiprávní jednání spáchaná po přistoupení České republiky k Unii a že Komise měla pravomoc k postihování protisoutěžních jednání spáchaných na území tohoto státu před uvedeným přistoupením.
- 55 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v bodě 62 výše uvedeného rozsudku *Dow Chemical Ibérica a další v. Komise* Soudní dvůr rozhodl, že nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, První nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), bylo ve Španělském království použitelné od okamžiku přistoupení tohoto nového členského státu dne 1. ledna 1986, takže v podnicích usazených ve Španělsku bylo možno provádět šetření od 1. ledna 1986. Z bodu 63 téhož rozsudku vyplývá, že příslušnost Komise k provádění šetření u podniků usazených ve Španělsku po tomto datu nebylo možno omezit pouze na šetření v souvislosti s jednáními, k nimž došlo po přistoupení, a mohla se tedy týkat i jednání předcházejících tomuto datu.
- 56 Nicméně věc, v níž byl vydán výše uvedený rozsudek *Dow Chemical Ibérica a další v. Komise*, se týkala použití nikoli hmotněprávních norem, ale pouze norem procesních, v daném případě ustanovení upravujících prohlídky prostor podniků prováděné Komisí.
- 57 Výše uvedený rozsudek *Dow Chemical Ibérica a další v. Komise* se naproti tomu nevyjadřuje k otázce, zda jsou ve vztahu k protisoutěžním účinkům, které kartelová dohoda vyvolala na území nového členského státu v době před jeho přistoupením k Unii, použitelné hmotněprávní normy unijního práva hospodářské soutěže.
- 58 Zadruhé se některé žalobkyně v původním řízení dovolávají judikatury, podle níž se nová norma okamžikem nabytí své účinnosti použije na budoucí následky situace, jež vznikla za účinnosti normy předchozí, za účelem tvrzení, že okamžikem přistoupení státu k Unii je třeba unijní právo uplatnit i při posuzování skutečností, které vznikly před tímto přistoupením. V bodě 14 rozsudku ze dne 2. října 1997, *Saldanha a MTS* (C-122/96, Recueil, s. I-5325), na který tyto

společnosti zejména odkazovaly, Soudní dvůr podle nich rozhodl, že neexistuje-li v aktu o podmínkách přistoupení určitého státu, v uvedeném případě Rakouské republiky, zvláštní ustanovení o použití daného ustanovení Smlouvy o ES, je třeba toto ustanovení Smlouvy o ES považovat za ustanovení, které je ihned použitelné a kterým je tento členský stát vázán od okamžiku svého přistoupení, takže se použije na budoucí následky situací, jež vznikly před přistoupením tohoto nového členského státu.

- 59 Takový argument nelze přijmout ve prospěch použití článku 81 ES a nařízení č. 1/2003 se zpětnou účinností ve vztahu k jednáním, k nimž došlo před přistoupením určitého státu k Unii.
- 60 Ustanovení článku 81 ES a čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1/2003 jsou použitelná na případné protisoutěžní účinky kartelové dohody dotčené v původním řízení na území České republiky pouze v rozsahu, v němž je třeba tyto účinky postihovat z důvodu, že nastaly v době počínající 1. květnem 2004. Jak přitom bylo zjištěno v bodě 42 tohoto rozsudku, podle předkládacího rozhodnutí se věc v původním řízení týká porušení právní úpravy České republiky v oblasti hospodářské soutěže, které bylo ukončeno před přistoupením tohoto státu k Unii. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže pouze použil vnitrostátní právo hospodářské soutěže ve vztahu k účinkům, které byly v době přede dnem přistoupení vyvolány protisoutěžními praktikami prováděnými na území České republiky před tímto dnem. Nestíhá budoucí účinky jednání, k nimž došlo před uvedeným přistoupením.
- 61 Zatřetí některé žalobkyně v původním řízení tvrdily, že čl. 3 odst. 1 zákona o ochraně hospodářské soutěže ve znění použitelném v České republice před 1. květnem 2004 obsahoval z hmotněprávního hlediska stejný zákaz dohod a koluzních jednání, jako je zákaz zakotvený v článku 81 ES, a že před přistoupením České republiky k Unii bylo české právo hospodářské soutěže z převážné části přizpůsobeno unijnímu právu v téže oblasti. Již Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Českou republikou na straně druhé (Úř. věst. 1994, L 360, s. 2) podepsaná v Lucemburku dne 4. října 1993, která vstoupila v platnost dne 1. února 1995, podle nich ve svém článku 64 obsahovala ustanovení obdobné článku 81 ES. Podle těchto žalobkyň v původním řízení tedy nebyla v důsledku přistoupení České republiky k Unii v tomto státě vytvořena ve vztahu ke společnostem nová pravidla zakazující praktiky, které byly až do té doby legální. Použití článku 81 ES ve vztahu ke kartelové dohodě dotčené v původním řízení v jejím celku, včetně těch jejích aspektů, které byly uplatňovány před uvedeným přistoupením, není z hlediska dotčených podniků v rozporu se zásadou právní jistoty.
- 62 V tomto ohledu je třeba uvést, že pouze vnitrostátní orgány měly v době před 1. květnem 2004 v rámci projednávání případů protisoutěžních účinků vyvolaných na území České republiky pravomoc používat a provádět jak vnitrostátní právo,

tak uvedenou Evropskou dohodu. Nadto nařízení č. 1/2003, jehož čl. 3 odst. 1 poprvé ukládá jednotlivým vnitrostátním orgánům pro hospodářskou soutěž povinnost přistoupit za podmínek, které jsou v něm stanoveny, k souběžnému použití článku 81 ES a vnitrostátního práva hospodářské soutěže, nebylo před tímto datem použitelné ani ve starých, ani v nových členských státech. Nařízení č. 1/2003 se totiž podle svého čl. 45 druhého pododstavce použije až od 1. května 2004.

- 63 Některé žalobkyně v původním řízení rovněž tvrdily, že zásada zpětného uplatnění mírnějšího trestu odůvodňuje posouzení protisoutěžních účinků, které kartelová dohoda dotčená v původním řízení vyvolala na území České republiky před 1. květnem 2004, z hlediska článku 81 ES a nařízení č. 1/2003. Podle těchto společností by se uvedená zásada uznaná Soudním dvorem v oblasti trestního práva měla použít rovněž v oblasti práva hospodářské soutěže v řízeních týkajících se správních deliktů.
- 64 V tomto ohledu je třeba připomenout, že zásada zpětného uplatnění mírnějšího trestu, která je součástí ústavních tradic společných členským státům a patří mezi obecné zásady unijního práva, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje (rozsudky ze dne 3. května 2005, Berlusconi a další, C-387/02, C-391/02 a C-403/02, Sb. rozh. s. I-3565, body 67 a 68; ze dne 11. března 2008, Jager, C-420/06, Sb. rozh. s. I-1315, bod 59, jakož i ze dne 28. dubna 2011, El Dridi, C-61/11 PPU, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 61), je rovněž obsažena v čl. 49 odst. 1 třetí větě Listiny.
- 65 Je však třeba podotknout, že žalobkyně v původním řízení tím, že se takové zásady dovolávají, neusilují o uplatnění mírnější sankce za období před 1. květnem 2004, ale ve skutečnosti je jejich cílem dosáhnout toho, aby Úřad pro ochranu hospodářské soutěže v konečném důsledku nevydal ohledně účinků kartelové dohody dotčené v původním řízení na území České republiky žádné rozhodnutí. Tyto společnosti si přejí, aby zásada zpětného uplatnění mírnějšího trestu byla nakonec vykládána v tom smyslu, aby uvedený orgán nebyl příslušný k uložení sankce za tuto kartelovou dohodu za období před 1. květnem 2004 a aby se mělo za to, že se na její protisoutěžní účinky v tomto období vztahuje rozhodnutí Komise.
- 66 Takové argumenty, jak uvedla generální advokátka v bodě 61 svého stanoviska, ve svém důsledku zpochybňují příslušnost Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže k ukládání pokut jako takovou. Takováto otázka souvisí s výkladem čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003, jakož i se zásadou *ne bis in idem*, které budou předmětem přezkumu v rámci druhé otázky, nikoli se zásadou zpětného uplatnění mírnějšího trestu.
- 67 V důsledku toho je třeba na první otázku odpovědět, že ustanovení článku 81 ES a čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1/2003 musí být vykládána v tom smyslu, že nemohou být v řízení zahájeném po 1. květnu 2004 použita na kartelovou dohodu, jež

vyvolala účinky v obdobích před 1. květnem 2004 na území členského státu, který přistoupil k Unii k tomuto dni.

Ke druhé otázce

- 68 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu, která se dělí na dvě části, je, zda řízení směřující k uložení pokuty zahájené Komisí v období po 1. květnu 2004 trvale brání vnitrostátnímu orgánu pro hospodářskou soutěž členského státu, jenž uvedeného dne přistoupil k Unii, stíhat podle vnitrostátního práva hospodářské soutěže kartelovou dohodu, jejíž účinky na území tohoto státu nastaly před jeho přistoupením k Unii. V tomto ohledu si předkládající soud zaprvé přeje vyjasnit, jak je třeba vykládat čl. 11 odst. 6 ve spojení s čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1/2003 a jak je vymezena pravomoc a příslušnost vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž a Komise k zahájení takového řízení. Zadruhé tento soud klade Soudnímu dvoru otázku ohledně rozhodovacího prostoru tohoto vnitrostátního orgánu k uplatnění vnitrostátního práva hospodářské soutěže v souvislosti se zásadou *ne bis in idem*.
- Vymezení pravomoci a příslušnosti vnitrostátních a unijních orgánů v oblasti hospodářské soutěže v řízeních týkajících se kartelových dohod
- 69 Předkládající soud a žalobkyně v původním řízení jsou toho názoru, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže na základě čl. 11 odst. 6 ve spojení s čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1/2003 ztratil pravomoc stíhat kartelovou dohodu dotčenou v původním řízení jednou provždy v okamžiku, kdy Komise zahájila řízení směřující k uložení pokuty. Kontrolní úřad ESVO má za to, že čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 by měl být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž ztrácejí své oprávnění používat vnitrostátní právo hospodářské soutěže, pokud Komise zahájila řízení ve věci téhož jednání jako uvedené orgány.
- 70 Je pravda, že čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003, na jehož základě orgány členských států pro hospodářskou soutěž ztrácejí příslušnost používat články 81 ES a 82 ES, jakmile Komise zahájí řízení za účelem přijetí rozhodnutí podle kapitoly III uvedeného nařízení, obsahuje procesní normu, a je tedy použitelný od 1. května 2004 ve všech členských státech, a to i v řízeních týkajících se kartelových dohod, jejichž předmětem jsou situace vzniklé před uvedeným dnem.
- 71 Úvodem je důležité připomenout, že v projednávané věci se rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže dotčené v původním řízení týká výlučně protisoutěžních účinků kartelové dohody dotčené v původním řízení, které nastaly před 1. květnem 2004, a vztahuje se tedy k období před přistoupením České republiky k Unii, během něhož nebyl článek 81 ES v tomto státě použitelný. Ustanovení čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 tedy *a priori* nemohou ve vztahu k tomuto období bránit použití takových vnitrostátních ustanovení práva

hospodářské soutěže, jako jsou ustanovení obsažená v § 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže.

- 72 Je však třeba přezkoumat, v jakém rozsahu ztrácí vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž podle čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 příslušnost, jelikož podle žalobkyň v původním řízení a Kontrolního úřadu ESVO tyto orgány od vstupu uvedeného nařízení v platnost dne 1. května 2004 nejen že ztratily příslušnost používat články 81 ES a 82 ES, ale rovněž jednou provždy ztratily pravomoc používat vnitrostátní právo hospodářské soutěže ve vztahu k jednáním způsobilým ovlivnit obchod mezi členskými státy, která jsou již předmětem rozhodnutí Komise.
- 73 Při výkladu ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale rovněž jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (viz zejména rozsudky ze dne 17. listopadu 1983, *Merck*, 292/82, *Recueil*, s. 3781, bod 12, a ze dne 7. října 2010, *Lassal*, C-162/09, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 49).
- 74 Jak uvedla generální advokátka v bodě 77 svého stanoviska a jak tvrdila většina zúčastněných, kteří Soudnímu dvoru předložili vyjádření, čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 je po věcné stránce úzce spjat s čl. 3 odst. 1 tohoto nařízení.
- 75 Ze společného rozboru obou těchto ustanovení vyplývá, že vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž nejen že ztrácejí příslušnost používat unijní právo hospodářské soutěže, nýbrž ztrácejí i oprávnění použít část svého vnitrostátního práva hospodářské soutěže, jakmile Komise zahájí řízení za účelem přijetí rozhodnutí podle kapitoly III nařízení č. 1/2003.
- 76 Ty části vnitrostátního práva hospodářské soutěže, které jsou i nadále použitelné, jsou zmíněny v čl. 3 odst. 2 a 3 nařízení č. 1/2003, které jsou blíže vysvětleny v osmém a devátém bodě odůvodnění tohoto nařízení. Článek 3 odst. 2 poslední věta a čl. 3 odst. 3 tohoto nařízení stanoví, že vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž mohou uplatňovat přísnější vnitrostátní právní předpisy, které zakazují nebo postihují „jednostranná jednání podniků“, a každopádně mohou volně uplatňovat vnitrostátní právní předpisy o kontrole fúzí a ustanovení vnitrostátního práva, která sledují převážně jiný cíl než články 81 ES a 82 ES.
- 77 Článek 3 odst. 1 první věta nařízení č. 1/2003 zakládá úzkou souvislost mezi zákazem kartelových dohod stanoveným v článku 81 ES a odpovídajícími ustanoveními vnitrostátního práva hospodářské soutěže. Pokud vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž uplatňuje ustanovení vnitrostátního práva zakazující kartelové dohody na dohodu podniků, která může ovlivnit obchod mezi členskými státy ve smyslu článku 81 ES, ukládá mu uvedené ustanovení čl. 3 odst. 1 první věty, aby vůči ní souběžně uplatnil rovněž článek 81 ES.
- 78 V rozsahu, v němž vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž podle čl. 11 odst. 6 první věty nařízení č. 1/2003 není oprávněn použít článek 81 ES, jakmile Komise

zahájila řízení za účelem přijetí rozhodnutí podle kapitoly III tohoto nařízení, ztrácí uvedený vnitrostátní orgán rovněž možnost použít ustanovení vnitrostátního práva zakazující kartelové dohody.

- 79 Nařízení č. 1/2003 nicméně neuvádí, že by vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž zahájením řízení ze strany Komise trvale a jednou provždy ztrácely pravomoc používat vnitrostátní právní předpisy v oblasti hospodářské soutěže.
- 80 Jak tvrdí Komise ve svém písemném vyjádření, ukončením řízení zahájeného Komisí se pravomoc vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž obnovuje.
- 81 V souladu s ustálenou judikaturou se unijní právo a vnitrostátní právo hospodářské soutěže použijí souběžně (výše uvedený rozsudek Wilhelm a další, bod 3, a rozsudky ze dne 9. září 2003, Milk Marque a National Farmers' Union, C-137/00, Recueil, s. I-7975, bod 61, jakož i ze dne 13. července 2006, Manfredi a další, C-295/04 až C-298/04, Sb. rozh. s. I-6619, bod 38). Pravidla hospodářské soutěže na evropské a vnitrostátní úrovni nahlížejí na omezující praktiky z různých hledisek (viz výše uvedené rozsudky Wilhelm a další, bod 3; Manfredi a další, bod 38, jakož i rozsudek ze dne 14. září 2010, Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise a další, C-550/07 P, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, bod 103) a jejich rozsah působnosti není totožný (rozsudek ze dne 1. října 2009, Compañía Española de Comercialización de Aceite, C-505/07, Sb. rozh. s. I-8963, bod 52).
- 82 Tato situace se vydáním nařízení č. 1/2003 nezměnila.
- 83 Takový výklad je potvrzen okolností, že podle návrhu nařízení Rady o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy a o změně nařízení (EHS) č. 1017/68, (EHS) č. 2988/74, (EHS) č. 4056/86 a (EHS) č. 3975/87 předloženého Komisí [KOM(2000) 582 v konečném znění] (Úř. věst. 2000, C 365 E, s. 284) měl být článek 3 nařízení č. 1/2003 formulován takovým způsobem, aby v případě, že by kartelová dohoda ve smyslu článku 81 ES nebo zneužívání dominantního postavení ve smyslu článku 82 ES mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy, bylo unijní právo hospodářské soutěže jediným použitelným právem a uplatnění vnitrostátního práva hospodářské soutěže bylo vyloučeno. Článek 3 nařízení č. 1/2003 však na rozdíl od toho, co původně navrhovala Komise, umožňuje i nadále uplatňovat v jedné a téže věci jak unijní právo hospodářské soutěže (články 81 ES a 82 ES), tak vnitrostátní právní předpisy v téže oblasti.
- 84 Kromě toho podle čl. 16 odst. 2 nařízení č. 1/2003 platí, že pokud orgány pro hospodářskou soutěž členských států rozhodují o dohodách, rozhodnutích nebo jednáních podle článků 81 ES nebo 82 ES, které jsou již předmětem rozhodnutí Komise, nemohou rozhodnout v rozporu s rozhodnutím přijatým Komisí.
- 85 Z tohoto ustanovení vyplývá, že si orgány pro hospodářskou soutěž členských států zachovávají oprávnění jednat dokonce i v případě, že sama Komise již

přijala rozhodnutí. Uvedené ustanovení totiž konstatuje, že vnitrostátní orgány mohou zasáhnout následně po Komisi, ale zakazuje jim, aby se dostaly do rozporu s dřívějším rozhodnutím Komise.

- 86 Podle znění čl. 16 odst. 2 nařízení č. 1/2003 se zdá, že toto ustanovení ze strany vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž předpokládá pouze uplatnění unijního práva hospodářské soutěže. Stejná právní úprava se však musí tím spíše uplatnit v případě, že vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž zamýšlejí použít vnitrostátní právo hospodářské soutěže. Jelikož jsou tyto vnitrostátní orgány oprávněny i nadále uplatňovat unijní právo poté, co Komise přijala rozhodnutí, musí být tím spíše oprávněny uplatňovat své vnitrostátní právo, a to za podmínky, že dodrží požadavky unijního práva v souladu s článkem 3 nařízení č. 1/2003.
- 87 Uplatnění čl. 16 odst. 2 nařízení č. 1/2003 nelze omezit na případy, v nichž předtím Komise podle článku 10 nařízení č. 1/2003 konstatovala, že se články 81 ES nebo 82 ES nepoužijí. Na rozdíl od názoru zastávaného předkládajícím soudem a některými žalobkyněmi v původním řízení se čl. 16 odst. 2 nařízení č. 1/2003 podle svého širokého znění a systematického zařazení v kapitole o spolupráci vztahuje na všechna myslitelná rozhodnutí, která Komise mohla na základě nařízení č. 1/2003 přijmout, a neomezuje se jen na určitý typ rozhodnutí.
- 88 Některé žalobkyně v původním řízení se rovněž pokoušejí uplatnit argument na základě osmnáctého bodu odůvodnění nařízení č. 1/2003, podle něhož je k zajištění optimálního rozdělení případů v rámci sítě orgánů pro hospodářskou soutěž třeba orgánu pro hospodářskou soutěž umožnit přerušit nebo ukončit řízení s odůvodněním, že se stejným případem zabývá nebo již zabýval jiný orgán, s cílem, aby každý případ řešil pouze jeden orgán. Jedna z žalobkyň v původním řízení se opírá o tento bod odůvodnění a tvrdí, že uvedené nařízení spočívá na zásadě, podle níž každý případ musí být přezkoumán pouze jedním orgánem, totiž tím, jenž má k tomu nejlepší předpoklady.
- 89 Osmnáctý bod odůvodnění nařízení č. 1/2003 však nelze vykládat v tom smyslu, že by zákonodárce Unie zamýšlel zbavit vnitrostátní orgány pravomoci použít vnitrostátní právo hospodářské soutěže, jakmile sama Komise vydá rozhodnutí.
- 90 Tento bod odůvodnění totiž nesouvisí se ztrátou příslušnosti vnitrostátních orgánů stanovenou v čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003. Je třeba jej vykládat ve spojení s článkem 13 tohoto nařízení, podle něhož má každý vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž v rámci sítě orgánů pro hospodářskou soutěž možnost – nikoli povinnost – přerušit řízení, které zahájil, nebo zamítnout stížnost, která mu byla předložena, pokud se stejným případem již zabývá jiný vnitrostátní orgán, který je součástí této sítě. Článek 13 a osmnáctý bod odůvodnění nařízení č. 1/2003 vyjadřují širokou posuzovací pravomoc, které požívají vnitrostátní orgány sdružené v rámci uvedené sítě k zajištění optimálního rozdělení případů v jejím rámci.

- 91 Z úvah uvedených v bodech 74 až 90 tohoto rozsudku vyplývá, že vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž podle čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 ve spojení s čl. 3 odst. 1 téhož nařízení neztrácí trvale a jednou provždy pravomoc použít vnitrostátní právo hospodářské soutěže, pokud Komise zahájí řízení za účelem přijetí rozhodnutí podle kapitoly III nařízení č. 1/2003. Tím spíše pak v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, v níž orgán pro hospodářskou soutěž členského státu na základě vnitrostátního práva hospodářské soutěže postihuje protisoutěžní účinky, které kartelová dohoda vyvolala na území uvedeného členského státu v obdobích před jeho přistoupením k Unii, nemůže čl. 11 odst. 6 ve spojení s čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1/2003 bránit použití vnitrostátních ustanovení práva hospodářské soutěže ve vztahu k těmto obdobím.
- 92 V důsledku toho je třeba na první část druhé otázky odpovědět, že pokud Komise zahájí ve věci kartelové dohody řízení podle kapitoly III nařízení č. 1/2003, neztrácí tím orgán pro hospodářskou soutěž dotčeného členského státu podle čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 ve spojení s čl. 3 odst. 1 téhož nařízení pravomoc postihovat na základě vnitrostátního práva hospodářské soutěže protisoutěžní účinky, které tato dohoda vyvolala na území uvedeného členského státu v obdobích před jeho přistoupením k Unii.

Zásada ne bis in idem

- 93 Druhá část druhé otázky se týká toho, zda zásada *ne bis in idem* v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, brání použití vnitrostátního práva hospodářské soutěže vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž.
- 94 Zásada *ne bis in idem* musí být respektována v řízeních podle práva hospodářské soutěže směřujících k uložení pokut (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 15. října 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, *Recueil*, s. I-8375, bod 59; ze dne 7. ledna 2004, *Aalborg Portland a další v. Komise*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, *Recueil*, s. I-123, body 338 až 340, jakož i ze dne 29. června 2006, *Showa Denko v. Komise*, C-289/04 P, *Sb. rozh. s. I-5859*, bod 50). Tato zásada v oblasti hospodářské soutěže zakazuje, aby byl podnik opětovně odsouzen nebo stíhán za protisoutěžní jednání, v souvislosti s nímž mu dřívějším rozhodnutím, proti kterému již nelze podat opravný prostředek, byla uložena sankce nebo bylo shledáno, že za ně nenese odpovědnost (výše uvedený rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, bod 59).
- 95 Není podstatné, že se rozhodnutí, kterým Úřad pro ochranu hospodářské soutěže uložil pokuty, vztahuje k období před přistoupením České republiky k Unii. Časová působnost zásady *ne bis in idem* v rámci unijního práva se totiž odvíjí nikoli ode dne, kdy došlo ke spáchání stíhaných skutků, ale v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, která spadá do působnosti práva hospodářské soutěže, ode dne zahájení řízení směřujícího k uložení sankce. Dne

2. srpna 2006, kdy Úřad pro ochranu hospodářské soutěže zahájil řízení dotčené v původním řízení, již Česká republika měla postavení členského státu Unie, takže tento orgán byl povinen tuto zásadu respektovat.

- 96 Je nutné konstatovat, že v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, zásada *ne bis in idem* nebrání použití vnitrostátního práva hospodářské soutěže vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž.
- 97 Soudní dvůr měl ve věcech spadajících do působnosti práva hospodářské soutěže za to, že použití zásady *ne bis in idem* podléhá trojí podmínce, a sice totožnosti skutku, totožnosti pachatele a totožnosti chráněného právního zájmu (výše uvedený rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 338).
- 98 Ve věci v původním řízení je třeba konstatovat, že není každopádně splněna jedna z takto stanovených podmínek, totiž totožnost skutku.
- 99 Otázka, zda se podniky dopustily jednání, jehož účelem nebo důsledkem bylo vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže, totiž nemůže být posuzována abstraktně, nýbrž musí být přezkoumána s ohledem na území, buď uvnitř Unie, nebo mimo ni, na němž se projevil takový účel nebo důsledek dotčeného jednání, a na dobu, během níž se takový účel nebo důsledek dotčeného jednání projevoval.
- 100 V projednávané věci mají předkládající soud i žalobkyně v původním řízení za to, že se rozhodnutí Komise vztahuje i na území České republiky, a to jak v období před 1. květnem 2004, tak v období následujícím po tomto dni. Opírají se v tomto ohledu o skutečnost, že Komise v tomto rozhodnutí hovoří o kartelové dohodě celosvětového rozsahu a že území České republiky z oblasti působnosti uvedeného rozhodnutí výslovně nevyloučila.
- 101 V tomto ohledu je třeba nejprve uvést, že rozhodnutí Komise v několika svých částech konkrétně odkazuje na důsledky kartelové dohody dotčené v původním řízení uvnitř Evropského společenství a EHP a přitom výslovně hovoří o „tehdejších členských státech“ a státech, „které byly smluvními stranami“ Dohody o EHP. Dále, jak bylo uvedeno v bodě 41 tohoto rozsudku, toto rozhodnutí nepostihuje případné protisoutěžní účinky této kartelové dohody na území České republiky v době před přistoupením tohoto státu k Unii. Konečně, ze způsobu výpočtu pokut vyplývá, že Komise ve svém rozhodnutí nepřihlížela ke státům, které přistoupily k Unii dne 1. května 2004. Podle bodu 478 odůvodnění rozhodnutí Komise totiž Komise přijala jako základ pro výpočet pokut výši obratu dosaženého účastníky uvedené kartelové dohody v EHP během roku 2003.
- 102 Je tedy třeba konstatovat, že se rozhodnutí Komise nevztahuje na žádný z protisoutěžních důsledků uvedené kartelové dohody na území České republiky v období před 1. květnem 2004, zatímco rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže byly podle údajů poskytnutých předkládajícím soudem uloženy pokuty pouze ve vztahu k uvedenému území a uvedenému období.

- 103 S ohledem na předcházející je třeba na druhou část druhé otázky odpovědět, že zásada *ne bis in idem* nebrání tomu, aby byly podnikům, jež se účastnily kartelové dohody, vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž dotčeného členského státu uloženy pokuty postihující účinky, které tato dohoda vyvolala na území tohoto státu v době před jeho přistoupením k Unii, vzhledem k tomu, že pokuty, které byly účastníkům této dohody uloženy rozhodnutím Komise přijatým před vydáním rozhodnutí uvedeného vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, uvedené účinky nepostihovaly.

K nákladům řízení

- 104 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

- 1) **Ustanovení článku 81 ES a čl. 3 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy musí být vykládána v tom smyslu, že nemohou být v řízení zahájeném po 1. květnu 2004 použita na kartelovou dohodu, jež vyvolala účinky v obdobích před 1. květnem 2004 na území členského státu, který přistoupil k Evropské unii k tomuto dni.**
- 2) **Pokud Evropská komise zahájí ve věci kartelové dohody řízení podle kapitoly III nařízení č. 1/2003, neztrácí tím orgán pro hospodářskou soutěž dotčeného členského státu podle čl. 11 odst. 6 nařízení č. 1/2003 ve spojení s čl. 3 odst. 1 téhož nařízení pravomoc postihovat na základě vnitrostátního práva hospodářské soutěže protisoutěžní účinky, které tato dohoda vyvolala na území uvedeného členského státu v obdobích před jeho přistoupením k Evropské unii.**

Zásada ne bis in idem nebrání tomu, aby byly podnikům, jež se účastnily kartelové dohody, vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž dotčeného členského státu uloženy pokuty postihující účinky, které tato dohoda vyvolala na území tohoto státu v době před jeho přistoupením k Evropské unii, vzhledem k tomu, že pokuty, které byly účastníkům této dohody uloženy rozhodnutím Evropské komise přijatým před vydáním rozhodnutí uvedeného vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, uvedené účinky nepostihovaly.

Podpisy.

